

Ikäystävällinen Suomi

Ikääntyneiden määrä kasvaa vuosi vuodelta niin määrällisesti kuin suhteellisesti. Samalla hyvin iäkkäiden määrä kasvaa. Tarvitsemme ikäystävällistä politiikkaa, missä huomioidaan ikääntyvien elämäntilanne. Ikäystävällisessä Suomessa ikääntynyt väestö viihtyy, osallistuu ja saa tarvitsemansa avun. Ikäystävällisyys on ikääntyneiden kunnioittamista ja kohtelemista arvokkaina ja ainutlaatuisina yksilöinä. Ikäihmiset ovat yhteiskunnan resurssi, eivät kuluera.

Ikääntyneiden tilanteet poikkeavat merkittävästi toisistaan. Suomessa on huonokuntoisia ikäihmisiä, mutta myös paljon hyväkuntoisia. Ihmisen toimintakyky ei määritä kuitenkaan ihmisarvoa, vaan jokainen ihminen iästään ja toimintakyvystään riippumatta on tärkeä yhteiskunnan jäsen ja omille läheisilleen korvaamaton. Ikääntyneet pitää nähdä yhteiskunnassa voimavarana.

Yhteiskunnallista ilmapiiriä ja asenteita pitää muuttaa. Ikäihmisten arvotusta ja kunnioitusta lisätään ymmärtämällä heidän merkityksensä yhteiskunnalle. Kokemusta ja osaamista on tuotava esille ja on mahdollistettava nykyistä paremmin ikääntyvien ihmisten osallistuminen työelämään ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Ikäyrjintää työelämässä on torjuttava tehokkaasti sekä edistettävä ikääntyvien työntekijöiden palkkaamista. Kasvava ikääntyneiden väestö luo myös uudenlaista palvelukysyntää ja yritysmahtoisuuksia. Aktiiviset eläkeläiset matkustavat paljon ja käyttävät mielellään erilaisia palveluita.

Ikäystävällisessä Suomessa panostetaan sukupolvien välisen vuorovaikutuksen lisäämiseen. Yli ikäsektorien tapahtuva toiminta on äärettömän tärkeää. Isovanhempien roolia lastenlasten kasvatuksessa ei voi kyllin korostaa. Senioreiden vierailuja ja läsnäoloa kerhoissa, päiväkodeissa ja kouluissa voidaan lisätä. Näin saadaan lapsille lisää sylejä, tukea ja samalla siirretään myös hiljaista tietoa ja tarinoita uusille sukupolville. Lapsilla ja nuorilla puolestaan voi olla iso vaikutus ikäihmisten elämässä. Yksinäisyyttä pitää torjua aktiivisesti, tähän haastamme kaikkia.

Kristillisdemokraatit vaalivat ajatusta lähimmäisyhteiskunnasta, jossa ihmiset kohdataan arvokkaasti ja yksilöllisesti kaikissa tilanteissa. On kunniatehtävämme huolehtia hyvin heistä, jotka ovat isänmaamme rakentaneet.

Ikäystävällistä päätöksentekoa

Vaikka ikäihmisten joukossa on paljon apua, tukea ja hoivaa tarvitsevia henkilöitä, heidän joukossaan on paljon henkilöitä, jotka elämäkokemuksensa pohjalta kykenevät arvokkaalla tavalla rakentamaan yhteiskuntaa. Ikääntyvien ihmisten ääni pitää kuulua yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Yhteisöllisyys tukee kaiken ikäisten hyvinvointia. Kaavoituksessa on otettava huomioon, että eri-ikäisillä on käytettävissään riittävästi kiinnostavia, ikäystävällisiä ja luontevia kohtaamispaikkoja niin ulkona kuin sisätiloissa. Hyvin huonokuntoisten ja turvattomuutta kokevien iäkkäiden oikeus saada tarvittaessa apua ja hoitoa on turvattava. Liikkumista pitää edistää parantamalla esteettömyyttä ja joukkoliikenteen palveluita. Ikäihmisten toiveet ja näkemykset pitää ottaa huomioon kaupunkisuunnittelussa ja joukkoliikenteen kehittämisessä.

Asuntojen, julkisten rakennusten (kirjastot, sote-keskukset, museot, teatterit, kauppakeskukset, sairaalat ym.), liikenteen sekä elinympäristön esteettömyyden lisääminen parantaa vanhusten toimintakykyä ja helpottaa itsenäistä elämää. Rakentamisessa ja palveluissa on lisättävä esteettömyyttä, saavutettavuutta ja käytettävyyttä niin, ettei asuinpaikkakunta tai asumismuoto muodostu itsenäisen elämisen esteeksi. Lähipalveluiden hyvä saavutettavuus vähentää kustannuksia.

Ikäihmiset tarvitsevat omat puolustajansa valtakunnallisesti ja alueellisesti. He tarvitsevat virallisen puolestapuhujan, vanhusasiainvaltuutetun, joka on perehtynyt heidän asioihinsa ja puolustaa ikäihmisten asemaa yhteiskunnassa. Maakunnalliset vanhusasiamiehet toimivat yhteistyössä vanhusasiainvaltuutetun kanssa. Vanhusasiamiehet vastaavat alueellisesti ikäihmisille suunnattujen palvelujen laadun valvonnasta, käsittelevät palautteet, laativat vuosittaiset raportit laadusta ja vastaavat palvelujen kehittämisestä yhdessä muun henkilökunnan kanssa.

Toimenpiteet:

- Otetaan käyttöön WHO:n ikäystävällisen kunnan kriteerit koko maassa.
- Kotona asumisen turvallisuutta ja asumisen esteettömyyttä edistetään.
- Vanhusneuvostoja kuullaan kaavoituksessa ja kaupunkisuunnittelussa otetaan huomioon ikäihmisten tarpeet.
- Suomeen perustetaan vanhusasiainvaltuutetun virka.
- Maakuntiin perustetaan vanhusneuvostot ja vanhusasiamiehen virat.
- Kunnissa pitää olla ikäihmisten asioihin keskittyvät vanhusneuvostot.
- Kuntien tarjoamat hyvät vanhuspalvelut edellyttävät, että niihin varataan riittävä osuus valtionosuusjärjestelmässä.
- Arvioidaan ikävaikutukset ja huomioidaan ne päätöksenteossa.

Sujuvaa arkea ja osallisuutta

Ikäihmisten aktiivisuutta ja osallisuutta on tuettava. Terveysliikunta ja motivaatio liikkumiseen pitää varmistaa turvallisilla lähiliikuntapaikoilla ja sellaisella yhdyskuntasuunnittelulla, että luonnon tervehdyttävää vaikutusta varten ei tarvitse matkustaa kauas kotoa. Kaiken ikäiset ja kaiken kuntoiset ihmiset voivat hyötyä liikunnasta. Jokaisella iäkkäällä ihmisellä tulee olla mahdollisuus säännölliseen voima- ja tasapainoharjoitteluun.

Yhteiskunnan digitalisaatio asettaa haasteita niille iäkkäille ihmisille, jotka eivät ole koskaan itse käyttäneet mitään älylaitteita tai virtuaalisia palveluja. On varmistettava, kuinka he pystyvät hoitamaan omia asioitaan mahdollisimman pitkälle itse. Yhteiskunnan on tarjottava riittävästi tukipalveluita niitä tarvitseville. Digitaaliset palvelut, kuten pankkipalvelut ja julkishallinnon palvelusivustot on tarjottava selkeinä ja tarvittaessa selkokielisinä. Tarvittavaa teknologiaa pitää olla riittävästi myös lainattavissa. Digisyrjäytyneisyyttä on ehkäistävä. Virastoissa, pankeissa ja muissa keskeisissä palveluissa on oltava saatavilla riittävästi henkilökohtaisia, kohtuuhintaisia palveluita.

Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on tärkeä osa monen ikäihmisen arkea. Iäkkäät ihmiset ovat vapaaehtoistoiminnan suuri resurssi ja voimavara etenkin ikätoveriensa joukossa. Osalle heistä vapaaehtoistyö aiheuttaa suhteettoman suuria kuluja, kuten matkakuluja ja koulutusmaksuja. Näitä kuluja pitää kompensoida verotuksessa vähennyksinä.

Yksinäisyyttä vähennetään lisäämällä yhteisöllisyyttä. Etsivän vanhustyön avulla voidaan saada yhteys yksinäiseen vanhukseen ja kannustaa mukaan osallisuuteen ja palveluihin. Mielenterveys- ja

päihdepalveluita pitää olla helposti saatavilla niitä tarvitseville. Kaltoinkohteluun on puututtava aktiivisesti kaikissa tilanteissa.

Toimenpiteet:

- Ikääntyneiden palveluissa korostetaan terveyden edistämistä
- Lisätään ikääntyneille tarkoitettuja liikuntapalveluja.
- Palveluissa panostetaan saavutettavuuteen ja esteettömyyteen.
- Ikääntyville tarjotaan kohtuuhintaisia matalan kynnyksen IT-koulutus- ja neuvonta- ja tukipalveluja.
- Sähköisten palveluiden rinnalle perustetaan lakisääteinen seniorilinja, puhelinnumero, jossa ihminen vastaa ihmisille ja auttaa tarvitsijaa palvelun saamisessa.
- Otetaan käyttöön etsivä vanhustyö koko maassa ikäihmisten yksinäisyyden torjumiseksi.

Vanhusköyhyyden nujertaminen

Vanhusköyhyys on todellinen ongelma, johon pitää puuttua päämäärätietoisesti. Moni ikääntynyt kipuilee eläkkeen heikentyneen ostovoiman ja kasvavien sairaskulujen luomassa köyhyyssloukussa.

Pienituloisten eläkeläisten määrä on merkittävä. Eläkeläiset ovat suurin yksittäinen köyhien ryhmä. Ruoka-apujonoissa köyhät eläkeläiset ovat enemmistönä. Vanhusköyhyyttä pitää vähentää aktiivisesti korottamalla pienimpiä eläkkeitä ja keventämällä eläkkeiden verotusta. Pienituloisten eläkeläisten mahdollisuus hoidattaa terveyttään ja saada riittävästi apua kotona pärjäämiseen turvataan huolehtimalla asiakasmaksujen kohtuullisuudesta ja riittävästä taloudellisesta tuesta.

Eläkkeen ja pienimuotoisen yritystoiminnan yhdistäminen tehdään joustavammaksi. Siirryttäessä työelämästä eläkkeelle yksilölliset erot ja tarpeet huomioidaan joustavammin. Ongelmat kaksinkertaisesta verotuksesta ulkomaille muuttaneiden ja ulkomailta Suomeen muuttaneiden eläkeläisten kohdalla ratkaistaan verosopimuksilla. Suomessa ansaituista eläkkeistä on maksettava Suomeen veroa vain siltä osin kuin eläkkeensaajan uusi asuinmaa ei sitä verota.

Toimenpiteet:

- Korotetaan kansaneläkettä ja takuueläkettä.
- Korotetaan eläketulovähennystä.
- Indeksijäädytykset kumotaan ja leikkaukset kompensoidaan eläkeläisille.
- Indeksijärjestelmää kehitetään turvaamaan erilaisten eläkkeiden ostovoiman ja eläkeläisten tulotason säilyminen oikeudenmukaisina.
- Selvitetään eläkeläisten kulurakenne ja tarkennetaan sen mukaan hintaindeksin laskutapaa, jotta eläkeläisten todellinen kulurakenne huomioidaan.
- Selvitetään työeläkekaton käyttöönottamisen vaikutukset.
- Eläketulon verotusta kevennetään vastaamaan palkansaajien verotusta.
- Eläkeläisten tilapäisen tai osa-aikaisen työn verotusta kevennetään.
- Ikääntyneen väestöosan palveluiden saanti turvataan tuloista riippumatta.

Inhimillisempää vanhustenhoitoa

Vanhustenhoidon tilanne on monin paikoin häpeällisen heikko. Tarvitaan lisää hoitavia käsiä ja laadukkaampaa hoivaa. Hoivatakuuta, lakiin säädettyjä mitoituksia ja järjestelmällistä valvontaa tarvitaan turvaamaan inhimillinen hoito.

Geriatrian osaamista vahvistetaan terveyden- ja sosiaalihuollon koulutuksen ja hoitoketjujen kaikilla tasoilla. Hoitohenkilökunnan hyvinvoinnista on huolehdittava riittävällä resursoinnilla.

Hoiva- ja hoitoalalla työskentelee paljon ensimmäisen ja toisen polven maahanmuuttajia, joiden asenne vanhuksia kohtaan voi olla kunnioittava, mutta suomalaisten vanhusten elämänhistoria tuntematon. Kulttuurilliset seikat pitää huomioida koulutuksessa. Musiikkia hyvinvointia edistävänä tulee hyödyntää vanhustenhoidossa enemmän.

Lääkekorvaukset

Lääkekorvauksien maksukattoa on alennettava ja lääkekorvausjärjestelmää uudistetaan siten, että alkuvuoden kulurasitus on mahdollista jakaa useammalle kuukaudelle. Diabetessairaiden lääkekorvausten taso ja ehdot palautetaan entiselleen. Keliakiakorvaus palautetaan.

Tarpeettomasta ja vanhuksen toimintakykyä heikentävästä lääkkeiden liikkäytöstä päästään eroon tehostamalla tapoja kontrolloida kokonaislääkitystä ja lisäämällä hoitotyöstä vastaavien lääkinnällistä osaamista.

Omaishoito

Kun omainen ottaa vastatakseen vanhuksen hoivasta ja huolenpidosta, hän tarvitsee siihen asuinpaikasta riippumattoman taloudellisen, tiedollisen että palvelujärjestelmän oikea-aikaisen tuen. Se tarkoittaa riittävää yksilöllistä tukea ja palveluita hoidettavalle, hoitotarvikkeiden ja apuvälineiden saantia sekä tarvittaessa asunnon muutostöitä. Omaishoitajille tulee tiedottaa palveluista ja sosiaaliturvasta. Lisäksi lakiin tulisi kirjata velvoite kokonaisvaltaisen hoito- ja palvelusuunnitelman kirjaamisesta ja omatyöntekijän nimeämisestä hoidettavalle ja hoitajalle.

Omaishoidon ja ansiotyön yhdistäminen on oltava mahdollista. Omaishoitajien mahdollisuutta vapaapäiviin, virkistymiseen, kuntoutukseen ja kotipalveluun parannetaan. Omaishoidettavan tarpeisiin kehitetään yksilöllisiä tarpeita vastaavia palvelu- ja tukitoimia. Omaishoitajien tekemästä tärkeästä työstä pitää saada nykyistä parempi korvaus.

Eriyistä tukea tarvitsevat

Kielivähemmistöihin ja muihin vähemmistöihin kuuluvien ikäihmisten tarvitsemista palveluista on huolehdittava.

Haasteellisista elämän olosuhteista ja vankeinhoitoloista tulevilla on tarvittaessa, iästä huolimatta, kiinnitettävä riittävästi huomiota arjen hallinnan ja perustaitojen harjoittamiseen, päivätoiminnan järjestämiseen ja asumisen tukemiseen esim. välivuokrauksen kautta.

Maahanmuuttajataustaisten ikäihmisten kielen ja kulttuurin opettaminen ja kotouttaminen tulee tapahtua käytännön läheisesti.

Vammaisten ikäihmisten toimintakykyä ylläpitävän kuntoutuksen on jatkuttava ikääntymisestä huolimatta.

Ikäihmisille on oltava tarjolla apua käsitellä elämän aikana tapahtuneita, vaikeita kokemuksia, esimerkiksi sotiin ja perhe-elämän menetyksiin, kuten tehtyihin raskaudenkeskeytyksiin, liittyviä traumaattisia muistoja.

Vanhustenhoito

Koti on usein mieluisin ja paras paikka asua silloin, kun tarvittavat palvelut ja tuki tarjotaan kotiin. Kotihoidossa oleville on varmistettava riittävät palvelut sekä suunniteltava työ siten, että samat työntekijät kävisivät asiakkaan luona. Kotihoidon tulee olla myös kokonaisvaltaista hoitoa, jossa vastataan ihmisen fyysisiin, psyykkisiin, sosiaalisiin ja hengellisiin tarpeisiin toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja kuntouttamiseksi.

Kun vanhus joutuu kuntonsa ja terveytensä vuoksi muuttamaan hoivayksikköön, hänen sosiaalisia suhteitaan pitää tukea niin, että elämä on mahdollista kokea mielekkääksi suurista muutoksista ja menetyksistä huolimatta. Mikäli saman perheen muita jäseniä on saman tasoisen hoidon tarpeessa, pitää pyrkiä heidän sijoittamiseensa samaan hoitoyksikköön.

Vanhustenhoidossa otetaan käyttöön neljän takuun malli. Jokaiselle hoitokodissa asuvalle kuuluu ulkoilutakuu, ruokailutakuu, hygieniatakuu ja yhteisötakuu. Ulkoilutakuu merkitsee, että vanhus pääsee ulkoilemaan vähintään kahtena kertana viikossa. Kaikille taataan ruokailutakuu, eli mahdollisuus syödä rauhassa ja saada tarvittaessa apua syömiseen. Jokaiselle taataan mahdollisuus pesuun, eikä hygieniauotteista saa säästää. Yhteisötakuun myötä edistetään ikäsektoreiden ylittävää toimintaa ja torjutaan aktiivisesti yksinäisyyttä.

Monet kunnat ovat ajaneet alas vanhustenhuollon ympärivuorokautisen laitoshoidon yksiköitä ja muuttaneet niitä tehostetun palveluasumisen yksiköiksi. Muutoksen seurauksena aiempi eläketuloon suhteutettu palvelumaksu on muuttunut moninkertaisesti korkeammaksi palvelumaksuksi hoidon pysyessä samana. Kunnat tai muut palveluntuottajat voivat päättää palveluasumisen maksuista, jotka voivat olla huomattavasti henkilön tuloja suuremmat. Tätä ei tule hyväksyä. Laki sallii maksujen kohtuullistamisen, mutta useimmissa kunnissa tätä ei joko tiedetä tai sitä ei muusta syystä toteuteta. Palveluasumisen maksuja on alennettava, ja lisäksi tulee määrittää valtakunnalliset maksusäännöt ja ohjeet, joilla kansalaisten eriarvoisuutta voidaan vähentää.

Mikäli puoliset ovat yhtä aikaa palveluasumisen tai tehostetun palveluasumisen tarpeessa, heillä tulee olla oikeus niin halutessaan asua yhdessä, vaikka heidän kuntonsa edellyttäisi eritasoista hoivan tarvetta. Mikäli puoliso asuu vielä omassa kodissa, on varmistettava säännöllisten vierailujen toteutuminen. Kotona asuvalle puolisolle pitää määritellä oikeus tarpeiden mukaisesti sote-kuljetuksiin tai myöntää tarpeen mukaan taloudellista tukea vierailujen toteuttamiseksi.

Salassapitovelvollisuuden lainvastainen käyttö vallan välineenä on loputtava ja omaisille on kerrottava riittävästi ikääntyneen terveyteen ja hoitoon liittyvistä asioista. Useat omaiset ovat hoitaneet vuosikautia läheisensä asioista ennen laitostasoista hoitoa, joten heillä saattaa läheisestään arvokasta tietoa, joka tulisi huomioida hoidossa. Heidät kannattaa siksi nähdä voimavarana ja heitä kannattaa kuunnella hoitoa toteuttaessa sekä hoitopäätöksiä ja hoito- ja palvelusuunnitelmia tehdessä, kun se on ikääntyneen edun mukaista.

Sanan-, mielipiteen- ja uskonnonvapaus, uskonnon harjoittamisen vapaus ovat perusoikeuksia, jotka kuuluvat myös ikäihmisille ja ne on mahdollistettava.

Saattohoito

Riittävä kivun ja muiden oireiden lievitys ja tuki sekä riittävä läheisten ja hoitohenkilökunnan läsnäolo huolenpidossa kuoleman lähestyessä on varmistettava niin, ettei vanhus pelon ja yksinäisyyden kokemuksen johdosta toivo kuoleman jouduttamista. Kotiin annettavaa saattohoitoa tulee myös kehittää. On varmistettava, että vanhuksen omaisilla ja läheisillä on riittävästi tietoa saattohoidosta. Läheisten tarvitsema tuki on huomioitava riittävästi. Kaikkien kansalaisten tietoisuutta palliatiivisen hoidon ja saattohoidon mahdollisuuksista on lisättävä.

Toimenpiteet:

- Ikäihmisten kotiin tuotavien palveluiden määrää ja laatua parannetaan ja kotihoidon sekä vanhusten ympärivuorokautisen hoivan yksiköiden henkilökuntaa lisätään. Kodinomaisia ympärivuorokautisia hoivayksiköitä, samoin tehostetun palvelun yksiköitä on oltava riittävästi.
- Yhteisölliseen asumiseen kannustetaan ja kehitetään ikäihmisten näkökulmasta arvioiden tarvittavia täydentäviä palveluja omatoimista selviytymistä tukemaan.
- Riittävästä geriatrian osaamisesta huolehditaan lakisääteisesti. Kuntouttava työote otetaan käyttöön kaikissa vanhustenpalveluissa.
- Otetaan käyttöön neljän takuun malli; ulkoilutakuu, ruokailutakuu, hygieniatakuu ja yhteisötakuu.
- Otetaan lääke-, matka- ja palvelumaksujen omavastuiden yhteinen maksukatto käyttöön, ulotetaan maksukatto myös sosiaalipalvelujen omavastuiden puolelle.
- Diabeteslääkkeiden korvaustaso sekä keliakikkojen ruokavaliokorvaus palautetaan.

- Palveluasumisen maksujen on oltava kohtuullisia. Lisäksi tarvitaan myös valtakunnalliset maksusäännöt ja ohjeet, joilla kansalaisten eriarvoisuutta voidaan vähentää.
- Vanhustenhoidon tiloissa havaittuihin sisäilmaongelmiin on puututtava.
- Ikäihmisen oikeus pysyvään asumiseen puolisonsa kanssa turvataan myös palveluasumisessa.
- Kuntoutuksen 65-vuoden epäoikeudenmukainen raja poistetaan.
- Vanhuspalveluissa otetaan käyttöön laajamittainen ja joustava palvelusetelijärjestelmä, jonka avulla ikäihmiset voivat nykyistä paremmin hankkia tarvitsemiaan palveluita.
- Kotihoidossa varmistetaan riittävät resurssit ja laadukkaat palvelut.

- Omaishoitoa ja perhehoitoa kehitetään julkisia palveluja täydentävinä hoidon ja hoivan muotoina.
- Omaishoidon tukeen säädetään valtakunnalliset kriteerit, käytännöt ja palkkiotasot.
- Omaishoitajien palkkiota korotetaan, ja palkkio määritellään verovapaaksi tuloksi. Omaishoidon tuki tulee siirtää Kelan maksettavaksi ja säätää maksuperusteista koko maahan hyvät yhteneväiset kriteerit. Lisäksi on säädettävä omaishoidon verovähennys.
- Omaishoitajille on turvattava sijaisapu lakisääteisten vapaapäivien ja virkistyspäivien ajaksi.
- Omaisten mielipiteet ja toiveet hoidon suhteen otetaan huomioon.
- Inhimillistä ja tasokasta saattohoitoa kehitetään hoitopaikasta riippumatta ja parhaita käytäntöjä hyödyntäen kaikille mahdolliseksi.
- Eutanasiaa ei laillisteta.